

BUDA-PESTA

23 Nov. st. v.

5 Dec. st. n.

Va eși duminică.

Redact.: strad'a Havas nr.1.

Nr. 47.

Anulu XI.

1875.

Pretulu pe unu anu 10 fl.

Pentru Romani'a 2 galbeni.

C a l e u l u .

I iera mandra si frumoșă,
Patri'a voiniciloru ;
Spania nenorocôsa,
Tiér'a dragastosiloru !
Fostu-ai mare si-admirata,
Numele teu stralucia ;
Dar din culmea-ti de odata
Mi te smulse sôrtea grea.

Craiu lu Ferdinandu Crestinulu,
Ce pe tine 'e domni,
A adusu in tiéra chinulu,
Totu poporulu vescedi.
Voinicia, libertate,
Dragoste s'au dusu, s'au stinsu ;
Si 'nceputu-a a strabate
Tirani'a 'n locu destinsu.

Hor'a cea de veselía
Prefacutu-s'a in plansu ;
Tóta tiér'a in selavia
Doliu grósnicu a incinsu.
Mórtea négra nemilôsa
Se plimbá prin vai si munti,
Si cu grósnic'a sa cósă
Secerá juni si carunti.

Fiii cei mai buni ai tierii
Au vediutu de-a supra loru
Lucindu in nóptea durerii

Palosiulu caleiloru.

Tóta tiér'a se schimbăse
Intr'unu cimiteriu cumplitu ;
Numai craiu lu, standu la méșă,
Banchetá necontentitu.

Inse éta cà omorulu,
Jafulu celu necumpetatu
Desceptá din somnu poporulu,
Si totu némulu s'a scolatu.
S'a scolatu cá sè-si resbune . . .
Inse craiu lu urgisitu
Stinse cea conjuratiune
Si pe capii-i i-a strivitu.

Numai unulu mai remase,
Intre toti celu mai vestitu,
Din familia aléșă,
Stranepotu chiar alu lui Cid.
Intre toti elu celu mai mare,
Si sentinti'a lui fu dar
Cea mai aspra 'n resbunare,
Cá dictata de-unu barbaru :

„Móra elu si dimpreuna
Piéra sôtia, ffica, fiu ;
Din famili'a strabuna
Nu remana nime viu !“
Nu-i paraa lui reu de mórte,
Dar cu gele se geliá,
Cá si toti ai lui sè pôrte
Totu aceea-si sôrte grea.

Si cu fruntea lui sumétia,
Ce nu s'a mai umilitu,
Se 'nehinà la craiu in fatia,
Rogandu-lu pré umilitu:
„Voiu muri fara suspine,
Inse crutia pe ai mei!“
Craiuu striga: „Adi cu tine
Au sè móra toti si ei!“

Mórtea nu-i pareá amara,
Dar internu-i lacrimá,
Cá famili'a-i sè piéra,
Sè se stinga 'n tiér'a sa.
Si picioru-i falnieu, care
Inca nu s'a indoitu,
Éta 'ngenunchiá: „Iertare,
Celu putinu unui iubitu!“

Crutia, Dómne, cu 'ndurare,
Crutia-mi celu mai micu baiatu;
Cà-ei gresiéla elu nu are,
Si-i de totu nevinovatu!“
„Fia dara!“ — craiuu dice,
Si sermanulu condamnatu
Se scolà de nou ferice,
Usioratu si mangaiatu.

„Fia dara, — craiuu éra, —
Implinescu cuventulu teu:
Celu mai micu traiésca, dara
Sè ve fia elu caleu!
Ast'a-i a mea conditiune,
De-o primisce, va trai;
Déca nu se va supune,
Va muri si elu aci!“

Condamnatulu lu-asculta,
Sangele-i s'a inchiegatu;
Totusi fara lupta multa
Dà copilului seu svatu:
„Déca jun'a-ti inimióra
Me iubescce, sè primesci!“
Dar baiatulu se 'nfóra
De-aste vorbe nebunesci.

„Sè-mi omoru eu sora, frate,
Si parinti! Vai ce pecatu!
Dumnedieu din ceriu m'ar bate!“
Striga prunculu indignatu.
Tatalu-seu lu-róga éra:
„Scumpe, déca vei primí,
Famili'a n'ò sè péra,
Cà-ei de nou va inforí.“

Dar baiatulu prinde-a plange,
Vré mai bine mórtea sa,
Decátu cá sè verse sange
Pe-ai sei ai decapitá.
„Pe asiá pretiu — dinsulu dice —
Nu vreu s'ò rescumperu eu;
Vai de viéti'a-mi neferice,
Toti mi-arú dice cà-su caleu!“

Si mi-lu róga alu seu frate,
Si mi-lu róga sor'a chiar;
Dar rogàrile 'nfocate
Tóte suna insedaru.
Elu si loru le dice: „Via
Ori si care 'n loculu meu;
Voiu muri eu bucuría,
Nu voiu, nu voiu fi caleu!“

Si 'n sirsítu si mam'a scumpa,
Imbracata 'n doliu greu,
Inim'a-i standu sè se ruupa,
Vine la iubitululu seu.
Si cu gele i saruta
Fati'a, man'a, hain'a sa,
Si 'ngenunchie, prosternuta
Astu-felu prinde-a cuventá:

„Te-am nascutu eu cu durere,
Te-am nutritu la sinulu meu;
Pentru tine cu placere
Voiu sè moru acuma eu.
Ia-ti curagiu, simtírea-ti stinge,
Prinde palosiulu sclipíu,
Scalda-ni-lu la toti in sange,
Celu putinu sè scapi tu víu!“

Dar baiatulu érase plange,
Vré mai bine mórtea sa,
Decátu cá sè verse sange
Pe-ai sei a-i decapitá.
„Nu, nu me puteti seduce,
Stinga-se si viéti'a mea;
Mórtea mi-a fi multu mai dulce,
Decátu viéti'a ce-asíu avé!“

Si-apoi toti lu-impresóra,
Sora, frate si parinti;
Si 'n genunchi ei lu-implóra,
Toti cu lacime ferbinti:
„Vomu muri cu mangaere,
De vomu sei, cà dupa noi
Famili'a nu ni piere,
Ci trai-vei tu si-apoi!“

Insedaru sunt tóte, tóte,
Cà-ei copilulu iubitoru
Le respunde, cà nu póte
Sè 'mplinésca voi'a loru.
Inse tat'a ér se 'ndrépta:
„Cá parintele teu bunu
Te silescu l'acésta fapta!“
Elu respunde: „Me supunu!“

Éta loculu de perdiare
Se cladesce 'ncetinelu
Susu in vèrfu de stanca mare,
Chiar in curtea de castelu.
Ce grozava privelescce,
Cà-i cu sange-acoperitu;
Dinsii, fara sè se misce,
Pare c'au incremenitu.

Dar tiranulu mila n'are,
Dà semnalulu celu cumplitu,
Si feciorulu celu mai mare
Inainte a pasitu.
Dar baiatulu nu 'ndreznescce,
Ci-lu indémna frate-seu:
„Ia securea si isbesce! . . .“
Capulu a cadiutu cu greu.

Si-i urméza, plinu de fala,
Altulu, fratele mai micu,
Si pe pétr'a cea fatala
Elu pasiesce cá voinicu.
Er baiatulu ochii 'nchide,
Luce palosiulu grozavu;
Elu lovesce cá si-unu gâde . . .
Érasi a muritu unu bravu.

Inse vai! o ce vedere!
Prindu si ererii a 'nghiatia,
Si curagiulu lui totu piere,
Cà-ci urméza soro-sa.
O copila blonda, blanda.
Si cu perulu aurelu,
Cu o fatia tremuranda,
Vine trista catra elu.

Si baiatulu plinu de frica,
Tremura 'n totu corpulu seu,
Dar copil'a subtírca
Ia curagiu, dicédu mereu:
„Stinge simtiulu teu de frate,
Voii muri eu bucuosu!“
Palosiulu crudu se resbate,
Si-a cadiutu unu capu frumosu.

Dar acuma éta vine
Tat'a celu bunu si iubitu,
Cu focu tineru, viu, in vine
Dar cu perulu argintitu;
Si baiatulu cum lu-vede,
Simte unu floru amaru
Si la fuga se repede,
Inse tat'a-lu prinde ér.

Si cu vorbe dulci de tata
Lu-indémna frumosielu;
Dar rugarea-i de-asta-data
Nu petrunde 'n sinu la elu.
Dar betranulu i demanda,
Si baiatulu blandu, supusu,
Dà cu mana tremuranda . . .
Ér o viétia a apusu

Si murira dimpreuna
Toti de-a rëndulu intr'unu ciasu;
Numai o fiantia buna,
Numai mam'a a remasu.
Ochii plini de lacrimi grele,
Capulu inchinatu spre josu.
Vine si ea franta 'n gele
Catra loculu celu duosu.

Dar copilulu se 'nfóra,
Ochii-i s'au paingenatu;
Tremura cá si-o fecióra
Si privesce 'nspaimantatu.
Si puterea-i tóta piere,
Scapa palosiulu luciosu;
Elu, strivitu de-a sa durere,
Bietulu, insu-si cade josu.

Inse mam'a-i se 'ntaresce,
Si se 'ndrépta catra elu:
Sterge ochii voinicesee
Si mi-lu scóla frumosielu.
I dà 'n mana fara frica
Palosiulu celu selipiciosu;
Si baiatu-lu aredica,
Vré sè taia, cade josu.

Dara mam'a lui cea buna,
Candu lu-vede-asiá strivitu:
Cá nebuna, far' sè spuna
Unu cuventu de despartitu,
S'a urcatu in vèrfu de stanca
Si de-acolo a saritu
In prepasti'a adanca . . .
Toti s'au ingrozitu cumplitu.

Astfelu mam'a angerésca
Mantui p'alu ei baiatu;
Elu putea cá sè traiésca,
Cum sentinti'a a sunatu.
Crudulu rege tiranesce
Si-a tinutu cuventulu seu:
Famili'a mai traiesce
Si se chiama totu „caleu.“

Iosifu Vulcanu.

Millvoye séu Amorul maternu.

Schitie biografice.

De I. N. Bouilly.

(Urmare si fine.)

Millvoye fu informatu despre acésta prin junele gradinariu, care viniá sè spuna afara la mosia totu ce se 'ntemplá la castelu; si care primiá tóte aceste detaie de la fét'a din casa a baronesei. Acést'a, spre cea mai mare uimire a sa, pentru antái'a óra de siese luni, vediù pe dómn'a sa dormindu, si purtandu pe chipulu seu espresiunea unei vie bucurfi, si a celei mai dulci ilusiuni . . .

— Bine! — si-dise Millvoye, — incede a gustá liniscea: sè speràm si oper'a mea va fi indeplinita.

Visurile imaginatiunii nóstre sunt realitatea pe diumetate; barones'a credea a-si regasí in realitate iubitul seu pruncu indata ce se dedea somnului: ea si-petrecea cu elu; in dar i l'a rapitu crudel'a mórte, càci Morfeu

lu-redá totu asiá de frumosu, totu asiá de dragalasiu, cum fusese traindu.

Ea simti asiá dara, pe incetulu o linisce atátu de dulce, încátu lasandu-se in voi'a acestui farmecu atragatoriu, odata si-prelungì somnulu pana dupa optu óre ale diminetii. Câte necesitate avea de acestu repausu, si natur'a se nisuiá a repará ceea ce perduse! Acésta nefericita mama nu fu desceptata din acestu somnu decátu prin fét'a sa din casa, care, crediendu-o dusa, dupa datina la Nogent, intrà repede, anunciandu-i cà erau aprópe nóue óre. Barones'a dete unu strigatu de surprindere si parere de reu; se 'mbracà ingraba, si se pornì catra cimiteriu, unde sosesc totu intr'unu sufletu si 'n cea mai spaimantatória agitatiune.

Ea nu putù in acea dí sè remana decátu numai câte-va mominte pe mormentulu lui Alfredu. Erá duminica, si mai multi loçitori din satu se adunara la biserica. Ea esprimá sacristianului chinulu ce simte de a fi vatematu pentru prim'a-óra sacrulu angagementu de a-si inoí pe tóta diu'a florile si rugaciunea pe mormentulu copilului seu: nici odata ca intr'aceia dí nu parù mai visatória si mai trista.

Nóptea 'ntréga se petrecù fara sè-si inchida ochii; si din reversatulu dioriloru ea strabatea gradinele castelului, culegandu cele mai frumóse flori, si se pornì catra Nogent, catra cinci óre voindu sè se desdauneze prin o siedere mai indelungata de scaderea suferita in diu'a precedinta . . . Dar câtu fu de mare supriinderea sa aflandu pe mormentu unu altu biletu in acesti termini:

Candu ai scrisu cu man'a ta
„Pe mane! . . .“ O maic'a mea,
Tu ti-ai disu si ai promisú:
Cá odata 'n ori ce dí
La mormentulu meu se vii
Si sè puni pe elu cu jale
Unu semnu alu iubirii tale . . .
Dar n'ai disu si n'ai promisú:
Sè intreai dalbele diori
Ca sè-mi aduni mie flori;
Nici sè fugi de-a noptii pace,
Care singura ar face
Sè-ti aline morbulu greú,
Sè-ti incete-amarulu teu . . .
Intaresce-ti anim'a,
Conservéza-ti viéti'a,
Pentru fiulu teu iubitu,
Singurelu si parasitu!
Càci déca dorulu cumplitu,
Dorulu teu nemarginitu
Ar curmá viéti'a ta,
Spune, draga maic'a mea,
Spune, tu candu nu-i mai fi
La mormentu cin' mi-a veni
Florile-a mi le 'noi?

Aceste trei versuri din urma atinsera anim'a baronesei. Ide'a, cà dupa mórtea sa, mormentulu iubitului ei copilu va remané parasitu, produse in tóta fiinti'a sa o schimbare remarcabila. Intristarea si descuragiarea inimei, ce se observà in tóte trasurile ei, se inlocuì numai decátu prin o atitudine impunatória, prin o vivacitate de simtiementu, intr'unu cuventu, prin o desteptare generala a naturei, cari anunciá o resolutiuna firma, unu nou sistemu de curagiu si resignatiune in acésta femeia atát'a timpu cercetata. Rudele si amicii ei incepura a sperá, cà se va insanetosí deplinu. Peste totu loculu si pe fie ce momentu, ea recitá aceste versuri ce se 'ntiparira asiá de afundu in mintea sa:

„Spune, tu candu nu-i mai fi,
La mormentu cin' mi-a veni
Florile-a mi-le 'noi?“

Acestu strigatu a lui Alfredu resunase pana in fundulu inimei sale; si acésta cugetare atátu de simpla in stilu, dar atátu de puternica in espresiune, o facù sè intieléga, cà cuvintele: „Pe mane! . . .“ scrise de man'a sa, pe mormentulu fiului seu, i concede intréga diu'a spre a-si puté impliní promisiunea: ea decide asiá dara de a merge la Nogent diminéti'a séu sér'a fara osebire si si-urmarì planulu cu acuratétia . . .

— Fórte bine! — si-dise Millvoye, informatu asemenea despre totu: ea nu se va mai ingrigí a se sculá in tóte dilele inaintea resaririi sórelui; noptile, ce ea petrecea vighiandu, nu voru mai adauge prin tacerea lor, trist'a melancolía ce o sfasiá! . . . Ceriulu pare a favorisá planulu meu si me 'ndémna a 'ndoi puterile spre a ajunge la scopulu propusu.

Cu tóte aceste, paliditatea baronesei erá totu-de-una aceea-si, pieptulu seu, lungu timpu strivitu prin mfi de suspine nadusite, nu respirá de câtu diumetate portiunea de aeru necesaria la sustinerea vietii sale. Abilii medici ce fura consultati, declarara, cà acésta alteratiune funesta ce i pune in periculu viéti'a, nu putea fi alinata decátu prin lacrami. In dar se incercara tóte mijlócele de a-i stirní simtibilitatea, durerea sa erá muta; tóte facultátile sale se marginiau intru a suferi si a tacé.

Câte-va dile dup'aceia, ea merse, catra asfinttitulu sórelui sè-si faca peregrinagiulu seu indatinatu; ea observà, printre rosele vestede ce coperiau mormentulu lui Alfredu, unu alu treilea biletu, care contínea aceste câte-va vorbe:

„Aceste flori, ce 'nconiuru mormentulu meu jalitu,

Pierdutu-au, cá si tine, a loru farmecu doritu;
Dar vrei, mama, sè 'nvia ér dulci cá mai nainte?
Te rogu, une-ori dà-le vre-o lacrima ferbinte!“

— Dumnedieule! — strigà barones'a, neputendu resiste simtieminteloru ce o patrundeau: numai tu, umbra adorata, ai pututu operá acést'a minune, — in acela-si momentu picà pierduta pe piétra, udandu-o cu unu torrente de lacrime. In dar sunà clopotulu rugatiuniloru de séra; càci ea nu audiá nimica! nu mai vedea nimicu si nu fu atrasa din acésta dulce isbucnire a dureriloru inchise in inim'a sa, de cátu prin sacristianulu ce-i anunciá, cà avea sè inchida cemeteriulu si cà e timpulu de a se retrage.

Ea se departà asiá dara cu ochii muiati in lacrime si ajunse la satulu Fontenay cu unu mersu deja mai siguru si cá usiurata de greutatea infioratória ce o striviá. In cealalta di Millvoye, care, pentru a departá ori ce suspitiune incungiurá cu ingrigire intelnirea in padurea Vincennes, a acestei dame june, a carei vindecare intreprinse, se duse pe caràri laterale la satulu Nogent, unde aflà totu ce s'a petrecutu in diu'a precedenta.

— Ea a plansu! — si-dise fericitulu interprete alu naturei; — ea este salvata... Ah! trebue sè me aplaudezu pentru ide'a mea, pentru perseveranti'a mea! Vedu bine, cà numai cu unu limbagiu fara ornamentu si fara pretensiuni poti petrunde intr'o inima bolnava; si arm'a cea mai tare pentru a combate o mare durere este dulcea comunicatiune a confidentiei si a simplicitatii...

Elu donà discretului seu emisariu o recompensa démna de ostenél'a sa si primì din partea lui nóue promisiuni de a nu numí nici designá baronesei pe acela, care a redatu-o familie sale, amiciloru si societatii.

Intru adeveru de la acésta fericita epoca se vedea mai putinu posomorita mai pucinu selbateca. Dilele incepusera a scadé simtibilu; ea nu mai mergea decâtu sér'a la satulu Nogent si si-repará prin unu somnu pacinicu puterile cu totulu stórse. Se aretá mai de multe ori in salonulu castelului; facea pucina musica, luá parte la conversatiune; si nu multu dupa acea lasá a se vedé câte unu zimbetu pe buzele ei descolorate. Vorbiá cu agricultorii pe cari i intalniá in campu, respundea cu unu aeru gratiosu la salutàrile respectuóse ce primí de la ei. Se indatinase chiar a priví joculu copíloru din satu; ea credea a aflá printre ei óre-cari miscàri, óre cari trasuri, ce i-ar rechiamá pe scumpulu ei Alfredu; si acela care i

procurá acésta deliciósa ilusiune, primíá din partea ei fragede desmerdàri, o proba a generositatii sale. In fine reflexiunea, careia totulu cedéza, si timpulu care totu de odata destrue si reparéza, venindu a ajutá fortieloru naturei, redara acestei femei placute o linisce remarcabila, ratiunea sa, grati'a sa si mai tóta frumseti'a sa.

Si-póte cine-va intipuí, cátu de avida erá ea cá sè cunósca man'a binefacatória, care a scrisu cele trei bilete ce le portá totu-de-una in sinulu seu, cá celu mai specificu balsamu ce a pututu pune pe ran'a sa. Ea facea mí si mí de intrebàri sacristianului, i oferiá chiar o suma destulu de mare, déca ar voi sè-i numésca pe necunoscutulu, care a imprumutatu intr'unu modu atátu de eficace vócea lui Alfredu, spre a o puté smulge din acea infioratória abatere in care cadiuse; dar acést'a la inceputu o asigurá, cà se afla in imposibilitate de a-i spune numele acelei persóne, de óre ce i este cu totulu necunoscuta: si apoi adause, cà promitiendu elu chiar pe acestu mormentu, obiectu de atát'a omagiu, de a nu descoperí nimicu nici odata, se afla constrinsu de a tiené unu juramentu atátu de sacru.

Millvoye din partea sa voindu a urmá cu fidelitate consiliulu ómeniloru de arte, ce consultase a supra sanetátii sale, se absteinea mai multu ca ori candu de cele mai mici relatiuni cu locuitorii satului, unde se presentase sub nume falsu, pentru a nu fi distrasu de la viéti'a sa lina si solitara.

Deci baronesei i erá imposibilu de a descoperí pe anonimulu ce i erá atátu de scumpu. Tóta ostenél'a ce si-dá spre a-lu cunósce si ardent'a curiositate ce simtiá cugetandu la elu, nu pucinu contribuirea spre a o distrage din visàrile sale si a-i cicatrizá ran'a inimei. In daru avid'a sa imaginatiune i designá pe cutare séu cutare individu din famili'a, séu societatea sa, ca pe autorulu insanetosiarrii sale, càci si-recunosea indata erórea si finì resignandu-se a nu-lu cunósce si a-lu binecuventá totu-de-una, de câte ori mergea sè se róge la mormentulu fiului seu.

Tómn'a vení a succede verei: dilele se miciorara de totu si barones'a viniá deja la satulu Nogent in amurgitululu serei. Millvoye si-terminase tragedí'a sa si erá impacientu de a o cetí la teatrulu francesu. De alta parte laptele, devenitu uniculu seu alimentu, si-perduse cea mai mare parte din suculu seu nutritoriu, se resolví asiá dara a parasí pe ospetarii sei, cari, fara de a-lu cunósce i purtau totu intere-

sulu ce inspira adevăratul merit chiar cându se ascunde de tóte privirile.

Elu voi cá înainte de a se departá din parcul Vincennes, sè mérga inca odata a salutá anticulu stegiaru alu santului Ludovicu: elu asteptá cá sórele deja debilu si linu in resarire, sè usce róu'a abundanta a diminetii, si apoi se duse in acelu locu alu padurei unde doriá sè-si faca ultim'a statiune.

Luá o carare drépta si se aflá indata la pólele arborelui reveratu, a carui virfu majestosu pareá a se 'naltá pana la locuintiele santului rege, alu caruia suvenire o oferíá.

Millvoye se asiediá sub ramurile sale incarcate inca de o bogata verdétia, si recetea cu diumetate vocea tragedi'a sa, in care coregea cu cerus'a unele espressiuni hasarde si esaminá si scrutá cu austeritate planulu si distributiunea scenelor.

De odata inse fu intreruptu in lectur'a sa de larm'a ce facea mai multe persóne venindu pe frundiele uscate, ce deja acoperíá pamentulu; elu vediù prin ramurile ce-lu incungiu-rau, dóue dame, insotite de unu cavaleru si cari pareau a vení sè admire arborulu sub care se asiediase.

Se redicá indata, si-infasiurá in graba manuscriptulu, si erá gata a se departá, cându audi o vóce ce-i strigá:

— Esti dta, Millvoye!

— Millvoye! — repetá un'a dintre cele dóue dame, a carei figura o acoperíá unu velu desu

Millvoye se întorce si recunósce pe unu june militariu dintre amicii sei, care i facú mfi de întrebári despre sanetatea sa, de care, i descoperí, cátu se interesa societatea loru obicnuita, unde de cincí luni absinti'a sa erá fórte greu simtita.

— Domnulu, fara indoiéla, — dise celalalta dama, locuesce in vre-unu satu din pregiuru?

— Se póte la Fontenay? — dise cu vivacitate dam'a cu velu.

— In adevéru acela este loculu retrage-rei mele.

— Acest'a este elu, — strigá acésta dama cu o espresione ce suprinse pe asistenti.

— Da acest'a este elu chiar! Numai autorulu „Amorului maternu“ póte fi capabilu de o asemenea idea si póte sè aduca unei anime sdrobite de durere asiá dulce consolatiune.

La aceste vorbe si-departá velulu si Millvoye vediù cea mai cerésca figura, unde vivacitatea cea mai eclatanta o disputá de la regu-

laritatea trasurilor. Elu recunoscú usioru pe tiner'a mama ce salvase si cautá inca din modestia a se ascunde in umbr'a misterului, prefacéndu-se a nu întielege cea ce i dicea ea; dar acést'a scotiendu indata de la sinulu seu cele trei bilete, le presentéza spre a le cunósce.

— Dar cine ti-a disu, dómna, cá acést'a este scrisórea mea?

— E usioru de a se convinge! — i respunse amiculu seu, luandu a mana manuscriptulu ce-lu tienea pe diumetate infasiuratu sub suóra: lu-deschide cu grabire, lu-confrontéza cu biletele si strigá asemenea: E totu aceea-si mana; nici o indoiéla mai multu . . . Dómna baronesa, éta eliberatoriulu dtale!

— Lu-recunoscú in fine, — dise ea picandu perduta in bratiile lui Millvoye; am aflatu pe acestu demnu interprete alu scumpulu meu Alfredu, pe acestu angeru consolatoriu, ce-lu cautu insedar de atát'a timpu!

— Ah, domnule, — continuá celalalta dama, luandu-i man'a si stringandu-o pe inim'a sa, ti-sum datória o sora, o amica! Cum sè me aquitezu vre-odata facia de dta?

— Ah, cátu e de dulce, — continuá militariulu imbratisiandu-lu. — sè affu in scumpulu meu Millvoye pe salvatorulu frumósei mele protectrice, a demnei sotie a generalului sub care mi-am facutu primele încercári in arme!

Poetulu incungiu-ratu de aceste trei persóne, cari si esprimau recunoscinti'a pe întrecute, miscatu de simtiementulu ireresistibilu ce inspira o fapta laudabila si de satisfactiunea ce simtiá facia de sine insusi, nu mai avú puterea nici mijloculu de a negá ceea ce facuse; marturisí, cá versurile ce scrise in graba mare a supra mormentului lui Alfredu, i devinu scumpe, cáci l'au facutu a numerá cu o di frumósa mai multu in viéti'a sa.

— Ah nu-mi puteti refusá, — i dise barones'a o ultima gratia, si acést'a-i de a me acompániá la mormentulu fiului meu; umbrele lui, sum sigura, voru tresarí de placere, privindu pe piétr'a ce le acopere pe acela care a sciutu asiá de bine a imprumutá limbagiulu loru si a rechiamá la viétia pe o mama raticita . . .

Ei trecura indata parculu si ajunsera toti patru la cimiteriu, unde Millvoye improvizase versurile cele mai petrundiátorie si depuse chiar elu o flóre pe mormentu.

— Destépta-te, scumpulu meu copilu, — dise atunci barones'a cu o piósa inspiratiune, si unesce-ti vócea cu a mea, pentru a multiamí

acestui depingatoriu alu naturei, acestui amicu alu animelor suferinde, care scie sè verse in ele cu atât'a delicatetia unu balsamu salutaru! Ah scumpulu meu Alfredu, tu ce petreci printre angerii ce incungiuru pe Eternulu, róga-lu sè si reverse binecuventàrile sale a supra binefacatoriului mamei tale: fara tine, fiulu meu, ea nu s'ar putè aquità nici odata facia de elu.

Finindu aceste vorbe ea rupse cea mai frageda rosa, ce se aflá pe mormentu, si o dete lui Millvoye si in presenti'a lui scrise cu cerus'a pe piétr'a sepulcrala aceste cuvinte, cari in urma fure gravate aici si cari se cetescu inca in cimiteriulu de la Nogent-sur-Marne:

„In acestu locu autorulu „Amorului maternu“ salvà dilele si rechiamà ratiunea unei mame june adusa la desperare . . . Onóre literelor! omagiu celui ce s'a sciutu folosí de ele atâtu de demnu!“

Maria Aurelia Gaetanu.

O gluma si urmarile ei.

— Novela de G. Rudorff. —

Pe pomposulu drumu de tíera, care mai demultu ducea din Paris la satutiulu Auteuil, impreunatu acuma cu capital'a, inainte de vr'o trei-dieci de ani, intr'o luminósa nópte de tómana, caletoriau cinci barbati in adanca tacere, si fia-care ferindu-se a face celu mai micu sgomotu.

Unulu dintr'insii, celu mai tineru, cu fatia inteligenta si cu pasi amesurati, pare a fi conducatoriulu lor, pentru cà ceialalti lu-urmu intr'o distantia amesurata, cu cea mai mare atentiune.

De odata elu statù locului, spre a aruncá o privire esaminatória spre elegantele ville, ce erau impresurate de pompóse gradini. Socii lui se oprira asemene, si numai atunci si-continuara calea, candu barbatulu celu tineru inaintà din pasi.

O villa, umbrita de arbori innalti, asemea unui parcu, stèrnì curiositatea tinerului omu, parendu-i-se, — cà a gasitu ceea ce a cautatu.

Intrandu sub unu frumosu goronu, care si-intinsese maiestósele sale crengi departe peste drumu, chiamà pe consotii sei la sine, si cu vóce sioptitória li spuse sè petróca in tacere, pana ce elu va incungiurá gradin'a si cas'a, si dupa aceea va dispune cele trebuincióse.

Abiá se rentórse si le díse cu vóce lina:

— Acést'a mi-se pare a fi vil'a cea designata. Câte doi dintre voi ve veti postá la cornurile parcului de dindereptu, sub scutirea arborilor betrani, ca sè nu puteti fi observati; eu voiu avé ací o privire atenta a supra drumului si a supra micutiului alee, care e in apropiarea parcului. Voi veti stá la ori si ce intemplan la posturile vóstre; audindu flueraur'a mea, din fia-care postu câte unulu va alergá intr'acolo, si pe cine veti vedé lu-prindetí; éra ceialalti voru padí intràrile. Din férést'a villei lucesce inca lumina prin perdea; asiá dara nu putemu avé vr'o téma, cà s'ar intreprende ceva in contra casei, pana candu vomu visitá parculu.

Cei patru barbati plecara fara celu mai micu sgomotu la posturile avisate; barbatulu celu tineru radiemandu-si spatele de goronulu celu betranu, si-aruncà privirea candu peste drumu, candu peste sfirsitul sianturiloru parcului.

Nópteá erá lina si desfatatória, nisce nori sublimi acoperiau radiiele lunei, încátu gradin'a inzestrata cu frumsetiele ei, devení o intunecime misteriósa, si frundiile arborilor luciau misticu, parendu-se a denunciá unu secretu.

Pe barbatulu celu tineru ce stá ací, se vedea cà lu-tormenta asteptarea, càci de multe ori scóse orologiulu cu impaciintia, si in urma candu aretatoriulu vesteá aprópe ór'a mediului noptii, murmurà in sine:

— Sè me fi sedusu misielulu acela pe o cale falsa, avendu a esecutá intreprendera intr'altu locu? Hah! mi-se pare, cà audu ceva sub frundiile arborilor in drépt'a!

Tinerulu barbatu se plecà diosu, cá sè asculte mai ageru. Dara in gradina tóte remasera in tacere, si pe drumu inca nu puteai observá pe nimenea, afara de unu singuru pedestru care de vre-o câte-va minute a trecut pe langa goronu si a apucatu o directiune, ce conducea la vill'a vecina.

Domnulu acela, unu barbatu de statura innalta, imbracatu in unu costumu elegantu de touristu, pare a fórte susceptibilu de frumsetile naturei, càci cu tóte cà viniá cu pasi repedi de catra Paris, totusi stetea in mai multe locuri si contemplá frumsetile naturei.

Omulu ingeniosu are totu-de-una in natura o consórta, care consuna placutu cu tóte simtiemintele lui.

(Va urmá.)

Cultur'a limbei romane.

Sciindu de câta însemnatate este limb'a pentru fia-care poporu, pré usioru vomu pricepe si aceea, cá cultur'a limbei este unu lucru de prim'a necesitate; cáci déca devis'a seclului presinte este cultur'a; déca se recere cultura in sciintia, in arte, si in tóte ramurile vietii sociale: atunci óre cu ce dreptu s'ar puté denegá acést'a limbei?? care „reguléza miscárilé vietii la tóte natiunile — precum dice Barnutiu — cá creerii miscárilé trupului; ea le insufletiesce, ea le înaltia déca o stima cum se cade; lips'a ei duce la barbaria, déca nu sciú sè se sierbéca de ea“, — si déca limb'a este aceea de la care depinde nu numai prosperarea materiala si spirituala, ei chiar existintia veri-carui poporu: atunci fia-care poporu, fia-care natiune de viétia acolo trebuie sè tientésca, cá sè-si véda limb'a redicata la celu mai 'naltu gradu posibilu alu culturei, cu atátu mai vértosu, cáci dupa gradulu de cultura a limbei se judeca si cultur'a unui poporu.

Dupa aceste consideratiuni generale fia-mi iertatu sè dicu câte-va cuvinte despre cultur'a limbei romane!

Precum tóte natiunile de viétia, astfelu si natiunea daco-romana si-are aspiratiunile sale nobile de unu viitoriu stralucitu; inse aceste nici odata nu si le va puté realisá fara o limba cultivata; de acéi urméza, cá cugetulu principalu, dorintia suprema a veri-carui romanu binésimtoriu trebuie sè fia, cá sè-si véda limb'a sa nationala prosperandu in cultura, si fia-care fiu si fiica a natiunei este datoriu sè faca in privintia acést'a totu cátu i stá in putintia, cu atátu mai vértosu, fiindu cá unic'a nóstra avere ce ni-a mai remasu ni este limb'a, care strabunii nostri o-au pastratu cu atát'a scumpetate, si o pretiuiiau atátu de multu, încátu mai voiau sè móra luptandu-se, decátu sè-si parasésca limb'a: „ita reluctantur — dice Bonfiniu — ut non tantum pro vitae, quantum pro linguae in columitate certasse videantur.“ — Da! asiá este, stramosii nostri s'au luptatu mai multu pentru limba decátu pentru viétia, pentru cá ei scieau cátu pretiuesce acést'a limba sonóra, acést'a limba stravechia, ei bine scieau cá pierdiendu-si limba, si pierdu cu acést'a dimpreuna si originea, si pierdu si trecutulu istoricu, precum si tóte aspiratiunile de unu viitoriu stalucitu. Stramosii nostri s'au luptatu pentru limba cu multa barbatia si ei o-au salvatu, si ni-o-au lasatu nóue ca o ereditate sacra, dara ne-au lasatu impreuna cu acést'a si datorintia de a o pastrá si noi de asemenea cá si ei, si cá si noi sè-o predámu fiiloru si nepotiloru nostri ca si cum ar fi disu: „Esemplu v'amu datu voue cá si voi asemenea sè faceti“!

Datorintia nóstra este asié-dara, cá nu numai sè ne pastrámu limb'a cu tóta scumpatatea, ei datorintia ni este ca sè-o si cultivámu, cá-ei astadi numai asié o vomu puté salvá in contra strainismului ce tinde pe tóte cáile a-o paralisá si cu ea dimpreuna nationalitatea. „Sè ne cultivámu limb'a, fara care nationalitatea nici cá se póte cugetá.“¹⁾

Dar înainte de tóte sè vedemu óre capabila e limb'a romana de cultura, si are óre materialulu din care sè-se póta desvoltá pana sè póta figurá cá limba culta in róndulu celorlalte limbi culte Europene??

Acést'a, ce e dreptu, e o întrebare cam curiósá

pentru aceia cari cunoscu limb'a romana cu tóta sublimitatea si frumsétia ei, si le va stírni póte unu surisu de compatimire pentru unulu ca acél'a care s'ar îndoi inea si astadi (dicu „astadi“, cá nu e de multu decandu parerea erá comuna, cá limb'a romana e necapabila de cultura) — despre acést'a. Inse cu tóte aceste întrebarea acést'a biue deslegata n'ar fi fara ori ce folosu pentru aceia, cari desconsidera pana intru atát'a limb'a nationala, încátu mai preferescu a vorbi in ori care alta limba straina, si amu ajunsu pana acolo, încátu astadi cu durere o vedemu restrinsa la angustulu cercu familiaru a poporului de la sate. Acést'a e unu mare reu! unu reu ce bantuie natiunea romana si care duce cu pasi repedi la decadintia nationala! Acést'a plaga cu atátu e mai periculósá, cu cátu au luatú dimensiuni fórté mari. Despre acést'a se plange unu barbatu alu natiunii candu dice: „Limbele strainé fiindu acele obicinuite in convorbire, limb'a nóstra nu se imbogatiesce, nu se mladiéza dupa gandirea nóstra, si astfelu poetii si literatii se gasescu impededati in producerea loru prin materialulu brutu ce se afla înainte loru.“²⁾ Si óre ce póte fi caus'a la o gresiéla atátu de mare cá acést'a? Este póte aceea, cá limb'a romana e insuficiinta pentru de a-si puté exprime romanulu ideile si cugetárilé sale in acést'a limba? si apoi dóra pentru acést'a dinsa e proscrisa si lapedata de insi-si fiii si fiicele romane?! Ba nu! dupa a mea parere de totulu alt'a aste caus'a; si acést'a este a se cercá in spiritulu nationalu decadiutu si umilitu la suflarea ventului, mortiferu, care se numesce strainismu, care a facutu sè inghiatie tóta ardórea nationala, si sè dispara orgoliulu, si aceea mandria nobila nationala, de care erau insufiati strabunii nostri atunci candu titlulu de „civis romanus“ avea mai multu farmec decátu ori ce demnitate din lume, si pentru care unu barbaru (strainu) si-ar fi sacrificatu tóta averea, numai ca sè si-lu fi pututu castigá. Acést'a este caus'a de limb'a romana abié se mai póte audi decátu la poperlu de josu, acést'a — dicu — precum si aceea parere fórté gresita — care sustiene cá nescine póte fi si nu incéta de a fi romanu cáci nu vorbesce romanesce. Dara sè sperámu in geniulu Romanismului, se sperámu cá nu e departe timpulu candu toti se voru convinge, cá „natiune fara limba nu póte esiste“ si cá a fi „civis romanus“ „romanu verde ca stejariulu“ nu e degradatoriu!

Dupa acestea digresiuni revenindu la întrebarea sulevata, cá óre capabila a limb'a romana de cultura? Rspundemu:

De cumva vre-o limba din Europa e capabila spre cultura, atunci limb'a romana e chiamata spre acést'a in linia prima.

O limba, care a fostu apesata de secolu, care a fostu impededata in desvoltarea sa prin tóte mijlócele iertate si neiertate, sugrumata, proscrisa, o limba care a fostu data afara chiar si din altariulu Dómnului, pentru cá bietulu colonu romanu sè nu simtiésca elu cáta mangaiere sufletésca contiene conversarea cu Ddiu in limb'a sa materna, in care a invetiatu a innaltia cu pietate sacra o rogatiune ferbinte, unu „Tatalu Nostru“, o limba, dicu, care abié, abié s'a pututu sustiené in sanctuariulu familiaru alu coloniloru Traianidi, si care nu s'a bucuratu nici odata de nici unu favoru, care sè-i siervésca spre desvoltare, si care cu tóte aceste stórcé admiratiunea strainiloru, — nu pote sè nu fia un'a

¹⁾ G. Baritiu in discursulu d. „G. Sincai si Numele de romanu.“

²⁾ Xenopolu in disertatiunea d. „Nationalitate.“

din cele mai frumoase nu p^ote s^e nu fia capabila de cultura!

Spre intarirea celorlalte dise s^e-mi fie iertatu s^e producu aci la locul acest'a câte-va observatiuni ale unoru filologi facia de limb'a romana. Éta ce dice unulu:

„Simplicitatea formării cuvintelor, a timpurilor si a modurilor, usioretatea ordinării cuvintelor, i dau o frumsetia desclinita, éra in privinti'a eufoniei: o armonia resuna in cantecele romane si tonurile triste, voióse rapescu anim'a la o inflacare divina;“ séu ceea ce dice unu altulu: „Limb'a Romanului e atátu de dulce sunatória si bogata, încátu s'ar potriví cu deosebire pentru celu mai cultivatu poporu de pe faci'a pamentului.“³⁾

Asiá este! „Svava e limb'a romana in poesía, plina de putere barbatésca in oratoria, móle pe buzele virgineloru, mai aspra, inse apta de a exprime cu frumsetia simtiemiutele animei, in gur'a barbatilor.“⁴⁾ — Din aceste dise veri cine usioru s'a pututu convinge, cá limb'a romana e capabila de cultura. Asié dara numai cultur'a i mai lipsesee limbei romane (— de si dupa cum se exprime Hoffmann, unu erudit germanu — „s'ar potriví pentru celu mai cultivatu poporu de pe faci'a pamentului“ — totusi aci nu se p^ote, dar nici nu se va opri limb'a romana pe terenulu seu de progresare —) pentru cá s^e p^ota deveni o limba de primul gradu in concertulu limbelor Europeane.

Si acuma intrebú, unde este vr'o anima, care s^e nu se aprinda de unu doru sacru si fierbinte, de a vedé innaltiatá, prin cultura acést'a limba frumoasa la locul ce i se compete si de unde a fost respinsa numai prin vitregimea timpurilor si uneltirile strainilor; care s^e fia aceleu Romanu, care s^e o postpuna unei alte limbi, fia aceea chiar si diplomatice??

Limb'a romana in restimpu de unu patrariu de secolu a facutu progresu imbucuratoriú pe tereunlu culturalu, inse cá s^e p^ota ajunge cu siguritate la apogeulu culturai are trebuintia de conlucrarea nóstra a tuturor; de sine urméza intrebarea, cá ce avemu asié dara de facutu in acést'a privintia?

Vomu face aceea ce ne sfatuiesee ratiunea, natúr'a lucrului. „Natur'a pentru aceea i-a datu limb'a fiacarei natiuni, ca s^e se folosésca cu aceea in tóte negotiele vietii, precum i-a datu picioré omului cá s^e amble pe picioréle sale, urechi cá s^e audia cu urechile sale, ochi cá s^e véda cu ochii sei; vai de omulu pe care-lu pórtá altulu; vai si de natiunea care nu ambla pe picioréle sale, séu nu vede decátu cu ochii altei natiuni: nici odata nu va patrunde radi'a de cultura la creerii acestei natiuni, ci va remané pururea intunecata si sierbitorea natiuniloru rapitórié.“⁵⁾ Éta ce avemu de facutu de voimu s^e ne cultivámu limb'a nationala cu succesulu doritu; éta datorinti'a ce o are fia-care dintre noi, adeca de a se folosi cu limb'a nationala „in tóte negotiele vietii“, — acést'a o pretinde cultur'a limbei, de la care depinde cultur'a nationala, éra de la acést'a bunastarea materiala si spirituala, ma chiar existinti'a natiunii, pentru cá o natiune numai prin limba p^ote esiste.

Aci mi-vine s^e facu amintire despre o parere

fórté raticata din timpurile nóstre, care precum se crede s'a conceputu in unele capete fara principii, si e sustienuta de ómeni fara anima si fara simtieminte. Acestia sustienú adeca, cá nefericirea omenimei precum si a natiuniloru singuratece se deriva de la principiulu de „nationalitate“, si dicu cá omenimea mai usioru si-ar puté ajunge scopulu, déca nici n'ar existe: conceptulu „natiune.“ Purcediendu de aci, la ei cuvintulu; natiune, limba, si totu atáte idei si concepte sublime nu sunt decátu frase góle si fara intelesu, acestia apoi se numescu „cosmopoliti.“ De si numirea acést'a pe la noi e cam nóua, in fapta inse are pré multi aderinti. Acestia sunt ómeni pierduti pentru omenime; cáci „pe care nu-lu trage anim'a a lucrá nici pentru a natiunii sale gloria si fericire, acela — dupa cum dice unu mare barbatu — nu e decátu unu egoistu pierdutu pentru umanitate, de care e pecatu, cá l'a decoratu natur'a cu forma de omu.“⁶⁾ In desiertu striga ei: nu natiune — nu! ei omenime, pentru acést'a s^e lucrámu cu totii, cáci: „cosmopolitismulu e falsu, voindu a lucrá pentru toti nu lucréza pentru nimenea. In natura, ca si in omenire nu e datu omului a priví intregulu. Elu vede universulu numai sub forma de orizóne, omenirea sub forma de natiuni. In acesta sfera trebue se lucreze.“⁷⁾ Vai de natiunea care s'a cufundatu in cosmosu! si din a careia siuu iesu cosmopolitii, pentru cá acestia sunt ómenii cei mai periculosi, atátu pentru omenime in genere, — cátu si mai vértosu pentru natiuni in specie. Barremu natiunea romana de n'ar avé asié de multi cosmopoliti!!

Cultur'a limbei pretinde mai departe, cá aceea nu numai s^e fia intrebuintiata in tóte negotiele vietii, nu numai s^e fia vorbita de toti Romanii, dara s^e recere mai vértosu cá s^e fia vorbita si scrisa corectú, cáci „intereusulu culturai nationali aduce cu sine cá vorbirea limbei s^e se tiena totu-de-una in deplina armonia cu scrierea,⁸⁾ apoi se recere cá aceea s^e fia bine studiatú si astfelu s^e fia suscepitu totu ce e curatu nationalu in limba, si lapedatu, scosu afara totu ce e barbaru si strainu. „Ce-i strainu nu se lipsesee de sufletulu meu“ s^e ne servésca de indreptariu si aci!

Avendu noi Romanii „o limba vechia, puternica si frumoasa“, dupa cum díce Hasdeu, de care ar fi mandra macar care natiune din lume, in decursulu acestei disertatiuni am aretatu dupa putintia cá avemu imperativ'a datorinti'a de a-o cultivá, am indegetatu pe scurtu mijlócele cari conducú spre acést'a, spre care scopu se recere, ca s^e fia stimata si pretiuita mai pe susu de tóte; fórté me temu inse, cá priu studiulu meu necompletu si defectuosu am pré ostenitu pretiuit'a-ve atentione, cu care m'ati onoratu, deci acuma fia-mi iertatu s^e inchiu cu cuvintele unui mare barbatu si istoricu a natiunii romane: „Sermanii de noi — dice — nóue romaniloru alta ereditate nu ne-a remasu de la strabuni, fara singura, dara singur'a limba, acestu nepretiuitu tesauru alu natiunii romanesci, limb'a, acést'a limba stravechia in care Enea a salutatu pe Lavinia, acést'a limba care o asemená unu romanu cu unu munte peste care atátea semintii straine n'au pututu strabate cá s^e o absórba; acést'a limba dulce, melodiósa o amati, o pretiuita, o pastrati cá strabunii nostri mai pe susu de tóte; amóreá, pretiuirea limbei nóstre se n'aiba margini, —

³⁾ Hoffmann in opulu seu „Descriptiunea pamentului“ pag. 3074.

⁴⁾ T. Cip. in „Ist. liter. rom.“

⁵⁾ S. Barnutiú in discursulu din 14 maiu 1848.

⁶⁾ S. Barnutiú in Discursulu din 14 maiu 1848.

⁷⁾ Xenopolu in Disertatiunea despre „nationalitate.“

⁸⁾ Tim. Cipariu in Gramatic'a limbei rom. pag. 166.

asié o amati câtu candu veti mori, sè mai remana inca | limb'a, cu care dóra ati puté atitiá inca odata flacar'a
in voi o schinteia, acést'a schinteia din urma sè fia | vietii in voi! "
Petru Caba.

S A L O N U.

Conversare cu — cetitorii.

S'a conversatu asiá de multe ori in colónele acestei foi cu — cetitóriele. Nu va fi de prisosu sè conversezu odata eu cu — cetitorii.

Dar despre ce?

Permiteti-mi, onorabili mei cetitori, cá inainte de a incepe, sè aprindu o tigara!

Sciu, cá in salóne nu se pré cuv ne a fumá; dar fiindu cá de asta-data ne aflámu numai barbati, dóra mi-se va iertá acésta gresiéla in contra etichetei.

Poftimu, aprindeti si dvóstre câte o tigara, dóra pan'atunce mi-va plesni prin minte o idea buna.

*

Ah! dvóstre aveti tigári bune, cari resufa si ardu bine. De buna séma le-ati procuratu din Viena.

Dar eu, éta cum me necesiescu. Totu aprindu tigar'a si éراسi se stinge. Éta-o stinsa de nou!

Sciti ce e caus'a?

Eu fumédiu tigári din trafic'a unгурéscá.

*

A propos tigári!

Dilele trecute am cetitu urmatóri'a noutate importanta:

Henricu Gubay, unu finantiu unгурescu, a inventatu unu felu de acoperisii de case, care nu se póte aprinde, si cu atátu mai putínu póte sè arda.

Acestu acoperisii are si acelu avantajii, cá e fórté usioru, de óra-ce se face din tigári de trafica unгурéscá . . .

De atunce diuariiele au publicatu mai multe detaliuri despre calitatea escelenta a tigárilor din trafic'a unгурéscá.

Voiu reproduce aici câte-va.

*

Ordalia in secoIulu alu nóue-spre-diecele!

Dintr'unu tinutu departatu alu Maremuresiului scrie unu corespundinte urmatoriulu casu, care ilustra destulu de tristu raportele nóstre culturale:

„De unu timpu incóce in comun'a nóstra s'au facutu multe furaturi de galitie, fara cá sè se póta aflá, cine este facatoriulu de rele?

„In fine suspitiunea cadiu a supra unui fecioru de nóue-spre-diece ani, care prin cei pagubiti fu dusu inaintea judelui comunalu.

„Feciorulu negá tóte, dar fiindu cá mai multe probe lu-acusau, judelui intieleptu i plesni prin minte acea idea curiósá, cá acusatulu sè dovedesca prin ordalia nevinovati'a sa.

„Elu dara aduná pe toti locuitorii satului, formá din ei unu cercu, si'n mijloculu aceluia puse pe nenorocitulu tineru, si i dete in mana o tigara „Scurta“, si i spuse, cá déca va fi iu stare a o fumá pana 'n capetu, elu dimprenna cu totu satulu se va covinge despre nevinovati'a lui.

„Inse acusatulu intr'atát'a se spariá de acestu

modu de dovedire barbaru, incátu indata si-recuoscu pecatulu.

„Unii inse se indoiescu de adeverulu marturisirii sale si intarescu, cá aceea numai de spaima a facutu-o!

„Óre candu va disparé evulu mediu diu sufletulu poporului nostru!?”

*

Unu amicu ni povesti urmatoriulu receptu, pe care lu-publicámu aici, cá — cu dat'a ocaziune — sè-lu póta întrebuintiá si altii.

Elu are unu cunoscutu, care pretinde a fi omu de geniú, de cari de altmintrele sunt fórté multi in tiér'a unгурéscá.

E bine, acestu omu nu numai lu-cercetá in tóte dilele, nu numai i fumá cele mai fine tigári de Havanah: ci inca lu-mai imbetá si cu felurite planuri estravagante.

Amiculu nostru nu se bucurá multu de aceste visite, dar nu-lu putea scóte afara.

Cercá tóte mijlócele spre a-lu departá, inse tóte fure incedaru. A spusu servitoriului, sè nu-lu lase a intrá. Si-a schimbatu evartirulu. Peste dóue dile éراسi l'a aflatu.

In fine unu amicu i-a datu acestu svatu:

— Dá-i o tigara regéscá unгурéscá!

L'a ascultat. A trei'a di, candu cunoscutulu éراسi lu-cercetá dinsulu i oferí o — „britanica“.

Dar óspele esclamá desperatu:

— Ast'a e amici'a? Vedu, cá vrei sè-mi scurtedi viéti'a!

Apoi cu galanteria trénti tigar'a de pamentu, si fugi, ér amiculu nostru de trei dile binecuenta trafic'a.

*

Adressa catra ministeriu!

In duminéc'a viitória va avé locu o pré interesanta adunare poporala in Budapesta.

Siegártii de cismari se voru aduná, spre a desbáte o propunere de mare insemnata a unui colegu alu loru, — care vré sè se tramita o adressa de multiamita catra ministeriu.

„Clas'a de mare importantia a siegártiloru de cismari — asiá suna proiectulu de adressa — a fostu restrinsa pan'acuma d'a fumá numai niste capete de tigari, pe cari trecatorii le arunca pe strade. De unu timpu incóce inse, in locu de capetele de tigári, gasimu pe strade câte unu patrariu, jumatate, ma si bucáti mai mari de tigári, ma câte odata si de cele abii aprinse. Acésta stramutare spre bine, dupa parerea nóstra, nu se póte atribui, decátu sistemului de fabricare alu in-naltului erariu, caruia — fiindu cá intr'át'a respecta avantajulu siegártiloru — éta i se votéza adressa de multiamita.“

*

Unu advocatu si proprietariu de casa din Budapesta dilele trecute bagá de séma cu cea mai mare gróza, cá uniculu seu fiu, unu baiatu bunu, de 19 ani, vescediesce din di in di, cá — precum se dice — acela piere de pe picióre.

Parintele a consultatu pe medicii cei mai renumiti, inse sciinti'a lor nu fu in stare, decâtu a constatá, cá intregu organismulu tinerului e atacatu, — dar nu fure capabili a ghici ból'a, cu atâtu mai vertosu, cá tinerulu nu se plangea de nici o durere.

Se póte intipuí desperatiunea parintelui iubitoriu, care vedea inaintandu uniculu seu ffu spre mormentu, si fara cá sè-i póta ajutá.

In fine intr'una din dile vini la dinsulu unu amicu alu fiului seu si acela i descoperi, cá fiulu seu a cadiutu victim'a unui duelu americanu. Totu odata i spuse, cá contrariulu lui a fostu elu, dar acuma lu-róga sè-i impace.

Parintele lu-ascultá. Si atunce apoi se descoperi, cá cei doi tineri cu acea conditiune luptara unu duelu americanu, cá celu ce va perde, sè fumeze unu anu si o dí numai tigári din trafic'a ungréscu.

Neorocitul tineru, carele astfelu mai cá deveni victima prejudetieloru vietii sociale, de atunce capeta de la tata-seu tigári esterne, si elu se simte pe dí ce merge totu mai bine.

*

Dlu N. a fostu unu fumatoriu passionatu, dar — precum dice — in interessulu familiei sale va aduce unu sacrificiu mare.

A renunçiatu la fumare.

— Cóst'a multu! — dise elu.

— Ai dreptu, — i respunse unu amicu, — tigá-rile sunt fórtu scumpe.

— Nu tigá-rile me cósta multu, — dise éراسi elu, — ei aprindiorile (chibritele.) Eu nu potu fumá decâtu tigári din trafic'a r. ungréscu, si la fia-care dintre aceste ti-trebuescu dóne pacle de aprindióre.

*

Dar éta éراسi mi s'a stinsu tigar'a!

Figuro.

CHE E NOU?

Camer'a deputatiloru dilele trecute a desbatutu bugetele ministerieloru: de interne, finantie, comerci si comunicatiune.

Nenorocire pe mare. Vaporulu „Pacific“ la 4 l. tr. s'a ciocnit pe oceanulu linu cu unu vaporu necunoscutu. Lovirea fu atâtu de crâncena, încátu „Pacific“ indata se cufundá. Pe vaporu, afara de personalulu de serviciu, mai erau 25 de caletori. Toti au peritu. Numai doi matrozi avura noroculu sè scape.

Post'a dintre Timisiora si Lipova fu jefuita la Allkias. Coductorulu fu omoritu.

Lordulu Dudley, carele a devenitu renumitu pentru diamantele sociei sale, acuma vénéza la malurile Schleswigiane ratie selbatice — cu tunuri. Spre acestu scopu elu s' -a inchiriatu unu vasu.

Mare nenorocire s'a intemplat pe calea ferata in Svedia, pe lini'a Malmoe-Stockholm. Siese ómeni au muritu, doi-spre-diece s'au ranitu, intre dinsii si ambasadorulu belgianu. — Siepte vagóne s'au nimicitu de totu.

Unu meseriasiu din Dobritínu, cu numele Juhász, a comis o crudime inspaimantatória. Elu, in furi'a sa, si-a legatu soc'ia de unu scaunu, cáci ea n'a voitu sè-i faca pe voia, si cu unu ciocanu i-a frantu toti dintii.

Principele de coróna germanu a decisu sè

mérgea si dinsulu la espositiunea universala din Philadelphia. Nemtii de acolo vreu sè-lu priméscu cu pompa mare.

1500 de proprietari de pamentu din comitatulu Pesta s'a esecvatu dilele trecute pentru dâ-rile din anulu trecut. Atunce n'au pututu sè platéscu, neavendu recolta! acuma n'au bani, cá-ci nu sunt cumperatori.

Schimbare in armata. In uniform'a ostasiloru din armat'a comuna se va introduce acea stramutare, cá feciorii in locu de boconce, de acuma inainte voru purtá cisme cu turaci scurti.

Societati si institute.

Societatea de lectura a studentiloru romani din Clusu inca n'a remasu neatacata de fanaticismulu ungréscu, care ar vré sè se stinga tóte institutiunile nóstre de cultura nationala. Abiá trecu o luna de la constituirea acestei Societáti, candu diuariulu ungréscu de acolo „Kelet“ nu s'a pututu rabdá, cá sè n'o atace in publicu, dicéndu, cá óre in ce forma a pututu deveni dlu dr. Silasi presiedinte alu acelei Societáti, pe candu dupa legile gimnasiale acelu oficiu ar fi sè-lu ocupe numai care-va professoru gimnasialu, si nu dsa, care este professoru la universitate. Si din caus'a acésta atacá si pe dlu directoru gimnasialu, care a toleratu alegerea. In urmarea acesteia dlu directoru opri societatea a tiné siedintie, pana ce nu i se voru presintá statutele. — Acést'a s'a si facutu, dar intarirea loru inca n'a urmatu.

Comitetulu despartimentulu XI alu Asociatiunii transilvane, conformu decisiuniloru luate in adunarea generala tinuta in Bobota la 17 juniu, a emis unu cerculariu catra membrii din acelu despartimentu, invitandu-i si indemnandu-i a-si face datori'a de Romani si de membrii ai numitei Asociatiunii.

Literatura

Chart'a Romaniei si a tieriloru vecine danubiene, lucrata de inginerulu I. V. Massaloup, a esitu de sub tipariu la Bucuresci. Pretiulu nu-lu scimu, cá-ci n'amu vedintu-o.

„Meditatiuni spirituale“, pentru promovarea crestinismulu adeveratu si a cultulu Dumnedieescu de casa, opu tradusu de Mih. Velceanu, s'a pusu sub tipariu si se va afá de vendiare la G. Closius in Sibiu. Pretiulu 1 fl.

Industria si comerci.

De la Timisióra pana la Lugosiu calea ferata va fi gata — precum se afirma — inca vér'a viitória. Statiunile voru fi cele urmátórie: Remetea, Recasiu, Toplovetiu, Belintiu, Costein.

Din Philadelphia se serie, cá acolo s'a intemplat o nenorocire mare. Acoperisiulu unui edificiu din localurile espositiunii s'a cutropitu si a omoritu doispre-diece ómeni.

Cale ferata sub pamentu se proiectéza acuma la Paris, care ar legá unu capetu alu orasiului cu celalaltu, si ar avé statiuni la oper'a cea mai mare si la alte puncte insemnate ale orasiului.

Tribunale.

Dreptulu de proprietate alu autoriloru se va regulá si la noi prin lege. Proectulu — precum scriu diuariile ungréscu — e gata si se va substerne acusi camerei deputatiloru.

Falsificatoru de bancnote Intr'o banca de escomptu de aici s'a adusu dilele trecute din provincia o multime de banche. La numerarea lor se descoperi, că cele mai multe sunt compuse din două bucăți, dintre cari una e falsa. Falsificatorul adeca a taiatu in două fia-care bancnota buna, si la fia-care parte a lipitu câte un'a falsificata. Piesele confiscate fure tramise indata la tribunalu.

Unu condamnatu recunoscatu. Tribunalu din Szabadka a condamnatu pe unu hotiu, de 32 ani, la temnitia de 15 ani. Candu i se ceti sentintia, elu response : „Multiamescu, sum vrednicu de pedeps'a acést'a !“

Voci din publicu.

*Insciintiare si Apelu ! **

Din caus'a, că partea cea mai mare dintre Onorabilii Domni, cari au binevoitu a primi liste de colectiune si iuvitări pentru balulu arangiatu cu ocasiunea adunării generale a Societătii pentru fondulu de teatru romani la 3 octombre a. c. in Recitia-montana in favórea acestui fondu, comitetulu arangiatoriu n'a pututu satisfac deobligamentulu seu relativu la publicarea dării de séma pe 31 octombre a. c. amenandu-o pe ianuaru 1876.

Aducédu acést'a la cunoscintia Onoratului Publicu, apelámu prin acésta totu de odata la bunavointia respectiviloru p. T. Domni, rogandu-i a inapoiá listele dimpreuna cu ofertele culese si invitatiunile nepetrecute, pana la 31 decembre a. c. dupa care terminu se voru publicá ratiociniulu dimpreuna cu tóte listele incurse si restante.

Recitia-montana in 20 noemvre 1875.

Pentru comitetulu arangiatoriu :

Ioanu Simu notariu.	P. Brosteanu cassariu.	A. Diaconoviciu. presiedinte.
-------------------------------	----------------------------------	---

Deslegarea ghiciturei de semne din nr. 38 :

Peptu-mi bate, si me dóre,
Nu-lu mai potu eu vindecá ;
Morbu-i mare, e amóre
Si me face-a me uscá !
Ah ! de-ar fi de n'asiu mai fi
Sè nu potu atátu simti !

Ce sè facu ca sè s'aline ?
Cà me dóre fórté greu ;
E natiune, pentru tine,
Cà tu tragi atátu la reu ;
Si-ti e gróza a trai,
Ca si mie a mori !

Atamasiu Marienescu.

Bine au ghicitu-o dómnele si domnisiórele : Emilia Popu n. Marcusiu, Maria Rimbasiu, Maria Josofu n. Ioanoviciu, Victoria A. Muntenescu, Juliana Savescu,

*) Celalalte diuarie romane, atatu dincóe catu si dincolo de Carpati, sunt rogate se binevoiesca si dinsele a reproduce aceste sire.

Ana de Rác, Emilia Lungu, Maria Belesiu, Maria Lulusia, si domnii : Silviu Luminosu, I. M. Josofu, Urosiu Cernescu, Nestoru Opreanu si Paulu Ursu.

Abonantii „Familiei“ in 1875.

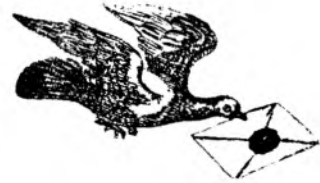
Antáiu publicámu pe aceia, cari au platitu, apoi vomu dá la publicitate numele acelora, cari uici la repetitele nóstre invitári n'au response pretiulu de prenumeratiune.

Urmare din nr. trecut :

DD. Augusta Misiciu Lipova, Emilia Sanciari n. Gerendi Tergulu Muresiului, Maria Gerendi Deva, Ioanu P. Maioru Reginu, Zinca Puposiu Clusiu, Iuliana Tina Bocsia romana, Ioanu Darabanu Nasedu-St.-Georgiu, Sofia Diamandescu Bucuresci, Vasiliu Popu Gherla, Susana Muresianu n. Prodanu Lapusiulu ungurescu, Ecaterina M. Popoviciu Comlosiu, Elena Popoviciu Comlosiu, Demetriu Bozguna Petervaradu, Demetriu Bonciu Aradu, Mateiu Boliantiu Seleusiu, Sigismundu Borlea Baia-de-Crisiu, Sidonia Secasianu Siria, Maria Covaciu n. Andereu Batarei, Luisa Popu Domnu, Vasiliu Catoca Borlesci, Casina romana Beiusiu, Luisa Traila Timisióra, Gavrilu Popu Lugosiu, Florentina Mezei Ocolisiulu mare, Societatea de lectura a clericiloru Caransebesiu, Tache Stanescu Brasiovu, Georgiu Nandra Dobra, A. L. Lepa Oravitia, Ioanu Macelariu Mercuria, Maria Radu Teregova, Casin'a romana Nasedu, Casin'a romana Lugosiu, Teodoru Savescu Rusca, Iacobu Popu Turveconia, Constantinu R. Economu Bucuresci, Eufrosina Popu Busiacu, Petru Cermena Timisióra, Georgiu Chira Maceu, Dr. Ioanu Vancea (metropolitu), Constantinu Papfalvi, Ioanu Antonelli, Emiliu Vlassa, Teresia Craciunu — Blasiu, Ioanu Olteanu Bucerdea gránósa.

(Va urm.)

Post'a Redactiunii.

Budapesta. Manuscriptulu novelei „O comedianta“ nu mai esiste. L'am pastratu o luna, mai multu timpu nu putemu pastrá manuscripte nepublicate.

Anelnu lui Policrate va aparé catu mai curendu. Multimita si salutare fratiésca !

Din departare. I vomu face locu candu se va puté, de óra-ce de aceste avemu multe la dispositiune.

Lapusneanu-Voda. Nici limb'a, nici technic'a nu corespundu. Nu se póte publicá.

Dlui P. D. Foesiile tramise au sositu. Vomu publicá amendoue pe rondu.

Dlui A. P. Traducerea din Heine va urmá nu peste multu.

Dlui P. C. H. Le-amu cetitu. Precum vedemu, ai inclinatiune. Un'a se va publicá.

Suplementu : „Sclavulu Amorusului“, romanu de Iosifu Vulcanu, tom. III. còla IX.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu : IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a. 1875. Calea tieri nr. 39.